

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди
Жешувський університет (Польща)
Педагогічний інститут Чендуського університету (КНР)**

Матеріали

II міжнародної науково-практичної конференції

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ І СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

11 квітня 2017 року

**Харків
ХНПУ
2017**

досягнень педагогічної науки, яку він сам збагачує, розкриває нові її закономірності, прогнозує результати свого наступного самозростання, а в результаті – успішну життєдіяльність своєї кафедри.

Доведено, що процес регулювання інтенсифікації професійного самозростання викладача – це спосіб задоволення його фундаментальної потреби бути тим, ким він є, ким хоче стати в університетському середовищі.

Доцільність регулювання кафедрою інтенсифікації професійного зростання викладачів вищої школи безпосередньо на кафедрі, на робочому місці детермінує забезпечення виконання таких завдань:

- створення особливого рефлексивного середовища, що дає можливість викладачу відчувати переваги запропонованих до цього підходів та знайти в собі для використання ще незадіяні резерви творчого самовиявлення;
- комплексна взаємодопомога в адаптації викладача до викладацької діяльності вищої якості в нових інноваційних умовах;
- поєднання двох процесів: внутрішньовишівського педагогічного супроводу в набутті професіоналізму та стимулювання особистісної потреби викладача в успішній професійній самореалізації.

УДК 378.091.2:37.06

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДІ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Н. О. Ткачова, м. Харків

Чжан Ювень, КНР

У тезах наведено різні підходи науковців до визначення поняття «полікультурна компетентність», уточнено авторське тлумачення цього поняття. Розкрито роль навчальних закладів у реалізації розробленої стратегії міжнародної політики, спрямованої на зміцнення культурного різноманіття, розбудови міжнародного діалогу на засадах рівності, толерантності та взаємоповаги, що вимагає активізації процесу формування полікультурної компетентності молоді.

Ключові слова: полікультурна компетентність, молодь, глобалізоване суспільство, навчально-виховний процес, навчальні заклади.

Scientists' different approaches to definition of the concept «multicultural competence» have been presented in the article, and the authors' own interpretation of this concept has been given. The role of educational institutions in realization of the developed strategy of international policy has been revealed. It is aimed at strengthening of cultural diversity, restructuring of international dialogue on the principles of equality, tolerance and mutual respect, which requires intensification of formation of young people's multicultural competence.

Key words: multicultural competence, youth, globalized society, educational process, educational institutions.

Актуальність проблеми формування полікультурної компетентності молоді зумовлена динамічними змінами в життєдіяльності сучасного суспільства. Адже

сьогодні спостерігається, з одного боку, поглиблення світових глобалізаційних процесів, а з іншого – посилення національної самосвідомості різних народів, зростання активності людей у напрямі збереження власної культурної ідентичності. Можливість вирішити суперечності між цими на перший погляд протилежними тенденціями, запобігти можливим конфліктам між носіями різних культур значною мірою пов'язана із сформованістю полікультурної компетентності у членів суспільства.

Варто також зазначити, що в останні роки значно збільшується інтенсивність контактів у професійній та побутовій сферах між людьми, які відрізняються між собою за культурними ознаками, національною, віковою й соціальною приналежністю, віросповіданням тощо. Важливою запорукою успішності їхньої комунікації є теж сформованість в кожному з партнерів полікультурної компетентності. Отже, формування полікультурної компетентності молоді є нагальною проблемою сучасності.

Ураховуючи актуальність порушеної проблеми, різні її аспекти є об'єктом дослідження для науковців з різних країн. Зокрема, вагомий внесок у її вивчення зробили такі вчені, як Л. Гончаренко, Д. Деметрію, Діхуа Ху, О. Зеленська, В. Кузьменко, Лю Мэйхуй, І. Мальковська, Чжань Дунлян, Юань Жуї та ін. Однак результати дослідження дозволили констатувати, що в цілому рівень сформованості полікультурної компетентності молоді не відповідає сучасним вимогам. А тому існує нагальна потреба в продовженні наукового пошуку в обраному напрямі.

Зазначимо, що можливість успішного розв'язання проблеми формування полікультурної компетентності особистості ускладнює той факт, що само поняття «полікультурна компетентність» визначається вченими неоднозначно. Зокрема, автори різних наукових праць під цим поняттям розуміють:

- комплексну професійно-особистісну якість, що забезпечує здатність людини взаємодіяти з представниками інших культур на засадах взаємоповаги й взаєморозуміння та ефективно виконувати поставлені завдання в умовах полікультурного середовища (О. Зеленська [1]);
- систему відповідних взаємопов'язаних знань, умінь, навичок, здібностей, досвіду, переконань, культури емоцій, особистих якостей людини, які становлять єдине ціле й потрібні їй для здійснення полікультурної взаємодії (І. Песков [2]);
- інтегративну якість особистості, яка визначає її продуктивну життєдіяльність, базується на системі полікультурних знань, умінь, навичок, інтересів, потреб, мотивів, цінностей та забезпечує ефективне вирішення поставлених завдань у процесі полікультурної взаємодії з представниками різних соціальних груп, національностей, рас, релігійних конфесій (А. Щербакова [4]);
- якість особистості, що проявляється в здатності членів суспільства взаємодіяти між собою на засадах взаємоповаги, у прагненні не допускати дискримінації іншої людини через її національні, культурні чи інші відмінності (Лю Мэйхуй, Чжан Мэйяо [5; 6]).

На основі врахування вищенаведених точок зору науковців та вимог міжнародних документів про необхідність збереження розмаїття культур зроблено

такий висновок: полікультурна компетентність – це інтегративне особистісне утворення, що комплексно поєднує в собі знання, уміння, якості, цінності людини, які забезпечують не тільки її здатність ефективно взаємодіяти з представниками інших культур на засадах взаємоповаги, взаєморозуміння й толерантності, але й готовність зберігати й подалі розвивати розмаїття форм культурного самовираження в умовах глобалізованого суспільства.

У дослідженні встановлено, що одним із найважливіших міжнародних документів, в якому наголошується на необхідності формування полікультурної компетентності молоді, є прийнята у 2002 р. Загальна декларація про культурне різноманіття. Як відомо, на честь цієї події було започатковано Всесвітній день культурного розмаїття.

Слід підкреслити, що в останні десятиріччя проводиться багато заходів міжнародного масштабу, на яких обговорюються проблеми збереження культурного багатства різних народів, розбудови між ними мирного конструктивного діалогу, пошуку ефективних шляхів підвищення рівня полікультурної компетентності молоді. Зокрема, результатом загальних зусиль різних країн стала розробка стратегії міжкультурного діалогу, яка знайшла своє втілення у прийнятій Радою Європи в 2005 р. «Декларації з міжкультурного діалогу і запобігання конфліктам».

Відповідно до положень цієї декларації, міністри держав-членів беруть на себе зобов'язання щодо втілення на практиці встановлених принципів міжкультурної взаємодії, спрямованих на діалог і повагу культурного розмаїття. У зазначеній декларації пропонуються різні шляхи реалізації розробленої стратегії: збільшення кількості міжнародних програм, активізація культурних взаємообмінів тощо. Однак центральне місце в цьому процесі фахівцями відведено навчальним закладам, які мають взяти на себе основну відповідальність за успіх упровадження ідей демократії й культурного громадянства, реалізацію фундаментальних прав і свобод кожної особистості, незалежно від її національної, релігійної, культурної приналежності.

Важливою подією в міжнародному житті стало також опублікування Білої книги з міжкультурного діалогу «Жити разом у рівності й гідності», що була затверджена міністрами закордонних справ країн-членів Ради Європи на 118-й сесії Комітету міністрів Страсбург у травні 2008 р. Як підкреслюється в цьому документі, на всіх етапах освіти необхідно заохочувати молодих людей бути відкритими до інших культур, сприяти формуванню кожної особистості як «міжкультурного мислителя», здатного відігравати активну роль у житті суспільства.

У контексті порушеної проблеми доцільно також відзначити думку директора Центру інтеркультурних досліджень університету Верони, професора А. Портери, який наголошує, що процес формування полікультурної компетентності молоді як важливого аспекту здійснення міжкультурної освіти має не тільки забезпечити визнання суб'єктами педагогічної взаємодії гідності кожної особистості, її права на унікальність, але й активізувати прагнення молодих людей створювати сприятливі умови для збереження й подальшого розвитку кожної культури, особистісної самореалізації її носіїв [3].

Отже, на підставі викладеного зроблено висновок, що проблема формування полікультурної компетентності молоді займає одне з центральних місць серед інших злободенних проблем, а тому вимагає невідкладного вирішення. Причому для

успішного досягнення цієї мети важливо мобілізувати зусилля педагогів з різних країн, бо тільки в такому випадку можливо виховати покоління, яке відрізняється високим рівнем сформованості цієї компетентності.

Список використаних джерел

1. Зеленська О. М. Формування полікультурної компетентності курсантів вищих військових навчальних закладів у процесі вивчення гуманітарних дисциплін : автореф. ... дис. канд. пед. наук : 13.00.04 / О. М. Зеленська О. М. – 2012. – 19 с.
2. Песков И.В. Теоретические основы разработки системы поликультурных компетенций [Электронный ресурс] / И.В. Песков // Электронный научный журнал Российского государственного педагогического института им. А. И. Герцена. – 2000. – ноябрь. – Режим доступа : <http://emissia.org/offline/2008/1287.htm>.
3. Портера А. Межкультурное образование : теория и практика [Электронный ресурс] / А. Портера. – Режим доступа : <http://www.studfiles.ru/preview/3800213/page:29/>
4. Щербакова А.В. Формування полікультурної компетентності у студентів-медиків у навчально-виховному процесі вищого медичного навчального закладу : дис. ... автореф. канд. пед. наук : 13.00.04 / А.В. Щербакова. – Старобільськ, 2015. – 357 с.
5. 劉美慧, <多元文化教育研究的反思與前瞻>人文與社會科學簡訊. 12-4. 2011/9, 頁56.
6. 张美瑶 <多元文化教育改革的省思> 教育学报 2009年6月 321-340页.

УДК 377.36

АКТУАЛІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ВНЗ У КОНТЕКСТІ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ

А. Я. Цюприк, м. Львів

Обґрунтовано основні характеристики навчальної діяльності та виявлено її особливості в умовах самостійної науково-пошукової роботи студентів, основні напрями та потенційні можливості оновлення сутності та організації самостійної діяльності студентів у вищому навчальному закладі. Сформульовано концептуальні засади самостійної діяльності студентів на основі компетентнісного підходу.

Ключові слова: самостійна діяльність, навчальна діяльність, студенти вищого навчального закладу, компетентнісний підхід.

The main characteristics of the learning activities have been substantiated. The peculiarities of the training activities in conditions of students' independent scientific and research work, the main directions and potential for updating the essence and organization of students' independent activity at higher educational establishments have been identified. The conceptual foundations of students' independent activity on basis of competence approach have been determined.

Key words: independent activity, learning activity, students of higher educational establishments, competence approach.

На сучасному етапі розвитку суспільства фахівцю необхідно мати високий рівень умінь самостійної діяльності, щоб бути конкурентоспроможним спеціалістом, який у змозі знайти необхідну інформацію та застосувати її на практиці. Серед пріоритетних напрямів розвитку вищої освіти одним із найважливіших є проблема самостійної діяльності студентів ВНЗ. У традиційній системі навчання самостійна